

*Izpela je pesem ptica trnovka.
Ni več bolečine, zastal je njen čas.
Je veter ponesel njen glas med doline,
čez alpske apnene vrhove v naročje valov.
Zadrži korak in prisluhni – gališi?'*

V spomin prof. dr. Bojanu Ogorelcu

V torek 2. 7. 2013 je med nas kot grom udarila vest, da nas je v svojem 69. letu starosti zapustil prijatelj, sodelavec in učitelj, profesor dr. Bojan Ogorelec. Kar pet let se je boril z zahrbtno boleznijo. Ni pokazal slabosti, ni se zaprl vase in vedrina njegovega nasmeha je vsem, ki smo mu bili blizu, potihoma dajala upanje, da jo bo premagal. Bila je premočna. Klonil je še poln načrtov za življenje in delo. Pred nami je zazijala vrzel, ki je ni mogoče na hitro zapolniti; sčasoma jo bomo morali. Zapolnila jo bodo njegova dela in spomini, polni, kot je bilo njegovo življenje.

Bojan se je rodil v Celovcu, 5. marca 1945-ega leta. Naključje negativne ocene iz geologije v srednji šoli in zagnanost, da jo popravi, je Bojana navdušila za študij geologije na takratni Fakulteti za naravoslovje in tehnologijo na Univerzi v Ljubljani. Že med študijem je odšel na prakso v Skandinavijo, kjer se je spoznaval z najstarejšimi kamninami v Evropi, predvsem pa se je zavedel majhnosti nacionalnega ozemlja, kadar govorimo o geoloških procesih in dejstva, da se geologija ne konča na političnih mejah. Bil je odličen učenec prof. Dušana Kuščerja, utemeljitelja niza smeri sodobne geologije na slovenskih tleh, kar je močno vplivalo na njegovo poznejšo raziskovalno miselnost. Pokazal je veliko zanimanje za sedimentne kamnine in procese njihovega

nastanka. To je potrjevala tema njegove diplomske naloge – Flišne plasti Gornjega Posočja, s katero je leta 1970 zaključil svoj dodiplomski študij. Leta 1971 se je zaposlil na takratnem Geološkem zavodu Ljubljana, kateremu je ostal zvest celih 38 let, vse do upokojitve 15. aprila 2009.

Že takoj po vključitvi v kolektiv Geološkega zavoda Ljubljana se je za eno leto pridružil skupini regionalnih geologov na misiji v Alžiriji. Dobil je bogate delovne izkušnje, na osnovi katerih si je začel utirati strokovno pot. Ko se je vrnil domov, je bil vključen v enega najkompleksnejših geoloških projektov, v izdelavo Osnovne geološke karte Jugoslavije v merilu 1 : 100.000. Kartiranje, kjer je potrebno množico podatkov združiti in postaviti v prostor, je v njem še dodatno spodbudilo željo po spoznavanju tako razvejane vede, kot je geologija. Ni torej naključje, da ga je pot prav kmalu zanesla na univerzo v Heidelbergu, kjer se je izpopolnjeval v študijskem letu 1973/74. Navdušil ga je pogled v mikro-dimenzije kamnin, njihova živopisna mineralna sestava in nenavadnost fosilnega gradiva, ki je pripovedovalo o času v katerem so organizmi živeli.

Po vrnitvi iz Heidelberga se je Bojan priključil takratnemu Oddelku za laboratorijske raziskave na Geološkem zavodu Ljubljana. Dodobra je izkoristil svoje znanje in uvedel sodoben način raziskav karbonatnih kamnin ter poglede nanje z okoljskega in dogodkovnega zornega kota, ki so bili takrat novi za večino njegovih kolegov. Na tem področju se je uveljavil kot utemeljitelj sodobne sedimentologije karbonatnih kamnin v Sloveniji. Del novih spoznanj je že vtikal v timsko delo pri izdelavi Osnovne geološke karte 1 : 100 000 in v raziskave na področju mineralnih surovin. V tem pogledu pa imata posebno mesto tolmač za Formacijsko geološko karto južnega dela Tržaško-komenske planote 1 : 50.000: kredne in paleogenske karbonatne kamnine, in avtorska Geološka karta Kozjanskega v merilu 1 : 50.000. Zanj je praktično v celoti napisal tolmač, vendar je njegov izid preprečila neusmiljena bolezen.

Leta 1983 je prevzel vodenje Oddelka za paleontologijo in petrologijo, ki ga je vodil vse do upokojitve. Sredi osemdesetih let je bil imenovan za koordinatorja pomembnega raziskovalnega projekta »Plan in program raziskav ležišč nafte in plina v SR Sloveniji za obdobje 1986 – 1990«, katerega cilj je bil ponovno ovrednotenje starih in prognoza potencialnih območij za nova ležišča energentov na območju Slovenije, predvsem v njenem severovzhodnem delu. Spoznaval je klastične sedimentne kamnine, ki jih je bilo potrebno opredeliti tako stratigrafsko, mineraloško in strukturno, kot tudi z vidika potencialnosti zadrževanja ogljikovodikov.

Glavna nit njegovega znanstveno-raziskovalnega dela in njegova ljubezen pa so ostale karbonatne kamnine. Proučeval jih je na terenu in nadaljeval v tistem segmentu, kamor ne seže človeško oko. To so bili mikrofaciesi mezozojskih karbonatnih kamnin Slovenije, na osnovi katerih je lahko določal sedimentacijska okolja širšega alpskega in dinarskega prostora. Neposreden vpogled v sedimentacijske procese so mu pri tem nudile raziskave recentnih sedimentov. Tako je sodeloval v raziskavah sedimentov Blejskega in Bohinjskega jezera, kot tudi Koprškega zaliva in Sečoveljskih solin, katerih začetek je imel okoljevarstven vidik, vendar je izsledke nadgradil s spoznavanjem dogodkov, ki so pripeljali do njihovega nastanka. Sodeloval je tudi pri raziskavah krednih plasti Primorske.

Leta 1988 je svoje dolgoletno sodelovanje s heidelberško univerzo kronal z doktoratom na temo mikrofaciesa, geokemičnih lastnosti in diagenese dachsteinskega apnenca in glavnega dolomita v jugozahodni Sloveniji, ki ga je uspešno zagovarjal v nemškem jeziku pred tamkajšnjo komisijo. S številnimi novimi ugotovitvami je bilo njegovo delo za tisti čas v mnogočem pionirsko.

Posledica njegove visoke strokovnosti in nepristranskosti je bilo njegovo imenovanje za nacionalnega koordinatorja za področje geologije pri takratnem Ministrstvu za znanost in tehnologijo, ki ga je opravljal več let. Do upokojitve je vodil raziskovalno programsko skupino »Sedimentologija, mineralogija in petrologija«. V svojem vodenju raziskovalne dejavnosti v slovenskem in mednarodnem okviru je bil Bojan dosleden pristaš pravičnega razdeljevanja sredstev in spodbude raziskovalcem iz raznih geoloških okolij. Zaradi natančnega očesa in raziskovalnega ugleda je bil 1995 imenovan v uredniški odbor domače znanstvene revije Geologija in že leta 1998 je postal njen glavni in odgovorni urednik. To delo je nadvse zavzeto opravljal do leta 2010. Sprejel je povabilo v uredniška odbora dveh tujih znanstvenih revij, Rudarsko-geološko-naftnega zbornika in Geologia-e Croatica-e. Poleg rednega urednikovanja pa je imel tudi vodilno vlogo pri nastanku obsežne knjige Geologija Slovenije, kjer je na preko 600-tih straneh dvojezično predstavljena pestra geološka zgradba našega nacionalnega ozemlja. Brez njegove zagnanosti in predanosti, bi je verjetno še danes ne imeli. V dveh mandatih, od 1991 do 2010, je bil tajnik Slovenskega odbora IGCP UNESCO. Zavzemal se je za slovensko zastopanost v najodličnejših mednarodnih raziskovalnih projektih, predvsem mladih raziskovalcev, ki jim je bil to pogosto prvi vstop v mednarodni svet znanosti. Bil je v uredniškem odboru pri nastajanju knjige Bibliografija slovenskih geologov v projektih IGCP – UNESCO 1976-2001, med letoma 2000 in 2006 pa je bil tudi predsednik Društva prijateljev mineralov in fosilov Slovenije. Svoje dolgoletne raziskave njemu najljubše tematike je strnil tudi v monografiji Mikrofacies mezozojskih karbonatnih kamnin Slovenije, ki je izšla leta 2011. Mikro svet je znal preliči v izvirne poglede na okolje nastanka karbonatnih kamnin slovenskega prostora. Poleg tega je objavil več kot 80 znanstvenih in strokovnih člankov, iz katerih bodo lahko črpali ideje in znanje še mnoge prihodnje generacije geologov. Njegova bibliografija šteje skupno več kot 300 enot. V času njegovega delovanja na Zavodu ni bilo niti enega večjega projekta, v katerem ne bi tvorno sodeloval. Prav tako obsežno pa je delo, ki ga ni mogoče pokazati in ga lahko vrednotijo le njegovi sodelavci, namreč nasveti, sugestije, korekcije in recenzije, s čimer je rešil prenekatero težavo mlajših in starejših kolegov. Zavzemal se je za vključevanje izsledkov raziskav v reševanje praktičnih problemov in hkrati skrbel, da se je razvijalo slovensko strokovno izrazoslovje. Vrline njegovega značaja in nadarjenost za reševanje zapletenih problemov so se izkazali pri njegovem uspešnem vodenju skupinskih projektov. Omenimo zlasti njegovo uspešno usklajevanje delovanja med seboj težko združljivih osebnosti, ki jih je z veliko potrpežljivostjo in izjemno večščino vpletel v skupno delo vse do uspešnega zaključka.

Spoštovanje do Bojanovega dela in znanja pa se ni končalo v mejah Slovenije. K sodelovanju so ga vabili iz vseh sosednjih držav, kjer se na meji stika enaka geološka problematika. Svoje dosežke je predstavil na številnih mednarodnih in domačih znanstvenih srečanjih.

Težke razmere, ki so nastopile za raziskovalno dejavnost po letu 1992, je vzel zelo resno in tudi osebno. Tako je po daljšem razmišljanju in tehtanju v začetku leta 2000 prevzel najprej mesto vršilca dolžnosti direktorja, od julija 2000 dalje pa tudi formalno direktorja Geološkega zavoda Slovenije, v katerega se je takrat preoblikoval iz Inštituta za geologijo, geotehniko in geofiziko. Med odgovornim vodenjem Geološkega zavoda ni vrgel puške v koruzo, ampak je vzdrževal živ stik z raziskovalno dejavnostjo. S svojimi dolgoletnimi izkušnjami in preudarnimi potezami ga je uspešno vodil do aprila 2006, ko je vajeti prepustil mlajšim. Sam se je posvetil vodenju oddelka ter zaključevanju svoje dolge in uspešne znanstveno-raziskovalne kariere. Zadnje desetletje je skupaj s soavtorji pripravil za tisk rezultate mnogih raziskav, ki so bile »pozabljene« v arhivskih poročilih, in jih objavil v vrsti člankov in monografij, pogosto nadgrajene s sodobnejšimi interpretacijami.

Ob vsem naštetem ni pozabil na dejstvo, da nobena znanstvena disciplina ne more uspevati in rasti brez dobrega mladega kadra. Tako je bil dolga leta vključen v učni proces na Naravoslovnotehniški fakulteti v Ljubljani na Oddelku za geologijo. Sprva je sodeloval na podiplomskem študiju, od leta 1992 dalje pa kot docent pri predavanjih iz predmeta Sedimentologija in občasno pri predavanjih iz predmeta Facialna analiza. Leta 2005 je prevzel predavanja pri predmetu Regionalna geologija na dodiplomskem študiju, ki jih je vodil do svoje upokojitve. Hkrati je pomagal pri izvedbi številnih terenskih vaj, diplom, magisterijev in doktoratov. Pod njegovim mentorstvom ali z njegovim sodelovanjem je nastalo nekaj izrednih magistrskih in doktorskih del. Vse to in njegovi znanstveni dosežki so botrovali, da je bil leta 2008 izvoljen v naziv izrednega profesorja. Tako študentom, kot tudi vsem kolegom, ki smo se kadarkoli obrnili nanj s svojimi vprašanji, je znal geološke procese razložiti na enostaven način, pa vendar na visokem strokovnem nivoju. Rad jih je popestril z anekdotami, ki so se nabrale tekom njegovega dolgoletnega dela. Nikdar ni pozabil stavka, ki ga je izrekel šofer avtobusa, ko je bil na terenu na Hrvaškem: »Vi, koji proučavate utrobu matere Zemlje...«. Primerjal ga je s suhoparnim strokovnim izrazoslovjem in se pri tem pomenljivo zasmejal.

Ustvarjalno pot vrhunškega raziskovalca in znanstvenika izr. prof. dr. Bojana Ogorelca je kronala prestižna nagrada, Lipoldova medalja, ki jo je prejel leta 2011.

Polno je popisana knjiga mnogo prekratke življenjske poti našega cenjenega kolega in prijatelja Bojana. Neustavljiva bolezen je nasilno pretrgala niti njegove bogate ustvarjalnosti. S svojimi deli bo za vedno zapisan v zgodovino slovenske geologije in široke strokovne javnosti. Njegova blaga narava, neposrednost in šegavost pa bosta ostala del naše zavesti in naše kolektiva.

*Mirka Trajanova
Marko Komac*